

Beste programmacommissie,

Onze wereld verandert steeds sneller. Technologische innovaties volgen elkaar in hoog tempo op. De klimaattransitie dwingt ons tot nieuwe, soms ongemakkelijke keuzes. En internationale spanningen maken de toekomst onvoorspelbaar. Al deze ontwikkelingen raken ons, ook hier in Nederland. Ze doen bijna dagelijks een beroep op ons aanpassingsvermogen. **De versterking van onze wendbaarheid en veerkracht zijn geen keuze meer, maar keiharde noodzaak.**

Tegelijkertijd piept en kraakt onze arbeidsmarkt. We kampen met structurele krapte. Met kwalitatieve mismatch. Met stagnerende productiviteit en met stijgende werkdruk. Met een groeiende afhankelijkheid van internationale medewerkers – waarbij nog veel te vaak sprake is van ongestraft misbruik of uitbuiting. En ondertussen groeit bij veel mensen een gevoel van onrecht en ongelijkheid. De belofte dat je in Nederland alles kan bereiken wat je wilt, als je je best maar doet, lijkt niet langer voor iedereen op te gaan.

En het moet gezegd: dat onze arbeidsmarkt helemaal vastloopt is geen verrassing. We zagen het al decennia lang aankomen. Toch zijn we er als samenleving niet in geslaagd om de uitdagingen tijdig en effectief aan te pakken. Want we hebben de afgelopen jaren wel veel gezegd, geschreven en onderzocht, maar wanneer het aankomt op keuzes en besluiten, dan lijken we steeds weer te verlammen. Door polarisatie en eigenbelang. Door kortetermijndenken. Door verouderde ideeën over hoe we goed werk in Nederland zouden moeten organiseren.

Wij vinden dat het anders kan. En dat het anders móét. **Pleisters plakken werkt niet meer.** We kunnen de problemen niet nog langer voor ons uitschuiven. Dit is het moment om échte keuzes te maken. Om dat samen te doen. Keuzes die beginnen met écht luisteren en bouwen aan wederzijds begrip. Keuzes die recht doen aan de korte én lange termijn. En keuzes waarmee we oud denken en heilige huisjes durven loslaten. **Want een duurzame arbeidsmarkt en goed werk vragen in de 21e eeuw om andere oplossingen dan in de jaren '70 van de vorige.**

Om dit te bereiken adviseren wij te investeren in de volgende drie punten:

1. Investeer in goed werk:

De tijd dat iemand veertig jaar bij dezelfde werkgever bleef, ligt achter ons. Goed werk in de 21^e eeuw vraagt om wendbaarheid en veerkracht. De flexibiliteit van onze economie en arbeidsmarkt is daarom ook geen probleem, het is juist een oplossing. Maar we moeten het wel beter organiseren. Wij maken ons daarom hard voor **waardevolle flexibiliteit**: flexibiliteit die mensen en organisaties de ruimte geeft om mee te bewegen, maar ook voldoende zekerheden biedt. Niet binnen één baan, maar over de volle breedte van een werkend leven.

Dat vraagt om gerichte investeringen in **duurzame loopbanen**. Loopbanen waarin mensen gelukkig, gezond en productief blijven, in verschillende functies en bij diverse organisaties. Met voortdurend ruimte om kennis en vaardigheden te vernieuwen, zodat zij makkelijk nieuw werk kunnen vinden wanneer de omstandigheden daarom vragen.

2. Investeer in een duurzame arbeidsmarkt:

De Commissie Borstlap waarschuwde al in 2020: de regels op de arbeidsmarkt zijn te complex, te onduidelijk en te onoverzichtelijk. Haar advies was helder: alleen een fundamenteel herontwerp kan de arbeidsmarkt toekomstbestendig maken. De afgelopen twee kabinetten hebben weliswaar stappen gezet, maar één ding is duidelijk — de complexiteit, de onduidelijkheid en de onoverzichtelijkheid zijn alleen maar toegenomen. Wij pleiten daarom voor een **contractneutraal stelsel**, waarin mensen centraal staan. Zekerheden over werk, arbeidsongeschiktheid, pensioen en hypotheek moeten los komen te staan van de juridische contractvorm – en uitvoerbaar en duidelijk geregeld worden.

Daarnaast vraagt een duurzame arbeidsmarkt om een **deltaplan tegen krapte**: een integrale aanpak die inzet op hogere arbeidsproductiviteit; meer ruimte biedt aan mensen die nu nog aan de kant staan; het makkelijker maakt

voor mensen om meer uren te werken of actief te blijven na hun pensioen; én arbeidsmigratie waardig regelt, met fatsoenlijke huisvesting en toegang tot zorg. Dit deltaplan moet een van de pijlers worden onder het nieuwe regeerakkoord. Want voor alle grote opgaven waar Nederland voor staat, geldt immers één simpele waarheid: zonder voldoende menskracht blijven ze wéér liggen.

Wij roepen u daarom op om nu echt werk te maken van een fundamentele vernieuwing van onze arbeidsmarkt. Maak contractvormen minder bepalend, en organiseer zekerheden voor alle werkenden. Zet stevig in op een deltaplan tegen krapte – met heldere keuzes over productiviteit, participatie en migratie. En zorg voor eenvoudige, uitvoerbare regels waarmee mensen én organisaties uit de voeten kunnen.

3. Investeer in een gezond ondernemersklimaat:

Dankzij Rutger Bregman weten we dat de meeste mensen deugen. Ondernemers vormen geen uitzondering op deze regel. Toch lijkt wantrouwen de boventoon te voeren in de manier waarop onze overheid de afgelopen jaren met Nederlandse ondernemers is omgegaan. Onze samenleving is de afgelopen decennia bedolven onder verordeningen, wetten, regels en beleid. Spelregels die vooral gericht zijn op het bestrijden van een minderheid die niet te vertrouwen is. En van de weeromstuit neemt ook het ondernemersvertrouwen in de overheid steeds verder af. Het is daarom hoog tijd dat overheid en bedrijfsleven weer gaan samenwerken vanuit vertrouwen. Dat is geen soft gepraat, maar bittere noodzaak.

Onderzoek wijst immers uit dat vertrouwen in de samenleving een belangrijke voorwaarde is om grote maatschappelijke vraagstukken op te lossen, dat het een belangrijke voorspeller is van economische groei, dat het leidt tot meer rust en stabiliteit – en tot minder polarisatie. Wij sluiten ons daarom aan bij het pleidooi voor **'de grote vereenvoudiging'** van de Denktank Nederland 2040, en roepen op tot **meer vertrouwen, minder regels én betere handhaving**.

Wij roepen u daarom op om het ondernemersvertrouwen actief te herstellen. Vereenvoudig het regelstelsel, stop met overregulering en maak wet- en regelgeving uitvoerbaar in de praktijk. Geef ruimte aan goedwillende ondernemers, en focus de handhaving op degenen die misbruik maken. Zo bouwen we samen aan een economie die rechtvaardig én ondernemend is.

Dit is het moment

"Ieder land krijgt de regering die het verdient," zei de Franse filosoof Joseph de Maistre ooit. Wij zijn het daar niet mee eens. **Nederland verdient beter dan wat we het afgelopen jaar hebben gezien.** De uitdagingen zijn groot, en echte oplossingen blijven al te lang uit. De verantwoordelijkheid die nu op uw schouders rust, is daarom groot.

Want dit is het moment om te kiezen voor Politiek met een grote P. Politiek die het landsbelang boven partijbelang stelt. Die inzet op brede welvaart en een duurzame toekomst. Op stabiel, voorspelbaar en uitvoerbaar beleid. Maar vooral ook om politiek die zich herinnert waar onze kracht als Nederland in schuilt. En dat is samenwerken.

Grote vraagstukken lossen we in dit land al eeuwenlang op door ze gezamenlijk, schouder aan schouder op te pakken. Die traditie moeten we koesteren en in ere herstellen.

Wij roepen u daarom op om werk te maken van een brede, stabiele coalitie. Om u hard te maken voor een gezonde polder. Voor hernieuwde samenwerking tussen overheid, werkgevers en werkenden. Want alleen als we weer effectief gaan samenwerken, kunnen we de grote vraagstukken van onze tijd daadwerkelijk oppakken. Vanuit onze eigen unieke positie op de arbeidsmarkt staan de ABU en zijn leden in ieder geval klaar om onze bijdrage te leveren.

Jurriën Koops
Directeur ABU